

ФЕНОМЕН САМОТНОСТІ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Актуальність проблеми. Час змінює все: від економічних та політичних успіхів до матеріальних потреб суспільства. Проте людина, її духовні цінності є безсмертними й вічними. Не дарма людське життя, почуття, рівень соціалізації, тривоги і радості, сумніву й надії ставляться у центр суспільної уваги та наукової діяльності. Бо немає нічого дорожчого ніж спілкування, духовність, моральність, особистий розвиток, взаємодопомога. Протилежністю такому взаємозв'язку може бути самотність.

Самотність характеризує буття людини в соціальному житті, вказує на її природну окремість, на прагнення ствердити власну індивідуальність та на нереалізоване намагання єдності з «іншим».

Проблема самотності є надзвичайно актуальною в наш час, оскільки зараз особливо активно проходить переосмислення світоглядних орієнтирів. Не варто забувати і про розвиток сучасних технологій. Через зростання рівня смартизації суспільства чимало людей опинилися в полоні гаджетів, що замінили живе спілкування і стали причиною частого усамітнення. У комунікативній сфері запанував раціоналізований обмін інформацією, а щодо емоційної взаємодії, то вона відійшла на другий план. Таке комунікування швидше направлене на розв'язання особистих ділових проблем і справ, аніж на душевне спілкування, за допомогою якого людина почувається живою та потрібною.

Актуальність феномену самотності проявляється і в різноманітності його форм і проявів через політичні, економічні, культурні фактори, які розвивають у людині соціальну відчуженість, почуття непотрібності та покинутості. Проблема самотності розвивається і тому, що особистості в сучасному житті потрібно входити у різні соціальні групи, які вимагають від неї зміни власного стилю поведінки, форми спілкування та пристосування до «загальноприйнятих» у соціальній групі стандартів.

Досліджували проблему самотності такі вітчизняні та закордонні науковці як: К. Абульханова-Славська, О. Алейникова, І. Бабанова, М. Бердяєв, В. Вейс, Т. Гольман, Е. Гуссерль, О. Данчева, Т. Довбій, Е. Еріксон, В. Кізіма, І. Л. Колісник, С. Кон, Н. Куніцина, Т. Лапшина, В. Лашук, П. Мерфі, М. Міцеліо, Б. Морац, Ж. Пузанова, Д. Рісмен, К. Роджерс, Ж-П Сартр, В. Сіляєва, Л. Сімонова, Н. Трубніков, С. Франк, Е. Фромм, Н. Хамітов, К. Ясперс та ін.

Мета дослідження: теоретико-методологічний аналіз місця і ролі феномена самотності в житті людини.

Завдання дослідження: розкрити зміст самотності як аспекту людського існування.

Об'єкт дослідження: самотність людини як фактор екзистенції людини у світі.

Предмет дослідження: багатозначність та неоднозначність феномена самотності в людському бутті.

Кожен з нас хоча б раз у житті відчував самотність. Це цілком нормально та властиво людині. Проте дуже часто, особливо в сучасних реаліях поняття самотності є викривленим і достеменно зрозумілим далеко не всім. Так, філософський енциклопедичний словник дав визначення самотності як екзистенційної ситуації людського буття, у межах якої відбувається зовнішнє чи внутрішнє відокремлення людей. Вона результатом колізії комунікації, що породжуються виявленням людини у світі як неповторної особистості [1, с. 564].

У XIX ст. феномен самотності став предметом окремого філософського інтересу, а у XX столітті ця проблема набула небувалого за значенням філософсько-етичного статусу: в ній побачили один із вічних, фатальних джерел не тільки трагічної безнадійності існування людини, але й ходу всієї історії. Дослідження даної проблематики відбувається й по сьогоднішній день. Це недивно, адже тема є надзвичайно цікавою й пізнання суті самотності цікавить людей усіх часів [2, с. 207].

Більшість вчених, які досліджували це складне соціально-психологічне явище підкреслюють його суперечливий характер, вказуючи на неоднозначне та різне розуміння окремими соціальними групами суті самотності. При цьому зазначається, що така суперечливість витікає із самої сутності людського буття [3, с. 83].

Будь-яка особа з одного боку направляє зусилля на вияв своєї окремішності, незалежності та індивідуальності. А з іншого – потребує належати до певної соціальної групи, компанії, спільноти. Людина по своїй природі є соціальним створінням, якій на підсвідомому рівні необхідно спілкуватися та відчувати безпосередній зв'язок з іншими. В той же час вона в одних життєвих ситуаціях потребує усамітнення та спокою, а в інших – живого спілкування, розуміння та підтримки.

Ставлення до самотності в окремих людей є різним. І сприймається кожним індивідуально. Одні намагаються використати час усамітнення «на себе», тобто побути наодинці зі своїми думками, проаналізувати ту чи іншу ситуацію, пом'якшити, переосмислити пережите, або ж скласти плани на майбутнє. Окрім того, самотність дозволяє нам більш чітко визначитися з власними цілями, вигадати щось нове і потім реалізувати це у своєму житті, краще зрозуміти навколишній світ і сформуванати життєву позицію на основі постійного аналізу та переосмислення деяких явищ та речей [4, с. 85].

У самоті людина зосереджується на своїй відчуттях та має можливість творити. У цьому випадку ця самотність є джерелом натхнення та самого життя особи.

Люди, які люблять самотність переважно є врівноваженими та спокійними, їх складніше вивести на емоції. Фактично, це позитивно впливає на їх здоров'я та ментальний стан. Проте ми повинні пам'ятати, що у всьому є міра і самотність може призвести до ненаситної потреби у самоствердженні, одноманітності у поведінці, зосередженості лише на своїх почуттях та egoїзмі [5, с. 212].

Далеко не завжди самотність є позитивним явищем. Відомо чимало випадків, коли вона призводила не розвитку особистості, а навпаки – до її зломлення та хвороби.

Самотня людина може відчувати внутрішню дисгармонію, непотрібність та беззмістовність власного життя, відокремленість від людей і всього світу. Порожнеча, що може виникати нищить і мучить людину зсередини. Це призводить до страшних наслідків, навіть до затяжної психологічної депресії. В суспільстві навіть побуває думка, що самотність – це не життя, а існування людини» [6, с. 85].

Недарма ритуали та обряди багатьох племен сивої давнини містили процедуру «введення у самотність». Це вважалося надзвичайно жорстоким покаранням і фактично прирікало людину на вірну смерть. Широко відомими є і бойкоти, групові обструкції, які нерідко доходили до ostracizmu і були спрямовані на те, щоб поставити індивіда в ситуацію фізичної та, головне, психологічної ізоляції [7, с. 211].

У такому розумінні самотність сприймається як глобальна проблема, що «поїдає» та руйнує особистість.

Окрім того варто зазначити, що самотність розділяється на зовнішню та внутрішню. Зовнішня самотність – це наслідок випадкової суперечності людини і соціального оточення. Наприклад, конфлікт в соціумі, катастрофа, лихо. Дана самотність є ситуативною (соціальною).

Внутрішня самотність – результат суперечності людини з собою. Її ще називають екзистенційною. Вона нерідко призводить до втрати та пошуку самототожності. Ця форма самотності породжується відкритістю особистісного буття людини [8, с. 14].

Отже, можна зробити висновок, що самотність може проявлятися по-різному. Вона буває бажаною та, навіть, необхідною, приносить задоволення і натхнення, або ж навпаки – супроводжується хворобливими переживаннями і руйнувати особистість. Таким чином, проблема самотності є досить неоднозначною та складною порівняно з іншими суспільними темами. Це пов'язано з тим, що практично неможливо провести грань між самотністю та спілкуванням, нереально зрозуміти і прожити самотність іншої людини, тому що у кожного вона наповнена індивідуальним змістом.

Список використаних джерел

1. Коломієць Л. І., Григорук Є. В. Психологічний зміст і чинники самотності особистості. *Психологічний часопис*. 2017. № 3(7). С. 59-69.
2. Мовчан М. М. Феномен самотності як проблема буття особистості в соціальному середовищі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: 09.00.04. Київ, 2008. 22 с.
3. Піменова О. Самотність як молодіжна проблема (за результатами якісного дослідження). *Український соціологічний журнал*. 2013. № 1-2. С. 82-86.
4. Помазова О. В. Самотність як психологічний феномен. *Наукові записки*. 2013. № 23. С. 206-214.
5. Хамітов Н. Самотність. Філософський енциклопедичний словник. НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ: Абрис, 2002. 742 с.